

W 2022 roku zakończył się dwuletni projekt pod nazwą „Profilaktyka uzależnień. Podstawy skutecznego wsparcia dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka”. Realizowany był on przez Towarzystwo Nowa Kuźnia. Powstał z inicjatywy Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, obecnie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, i był finansowany ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych, będących w dyspozycji ministra zdrowia.

PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ. PODSTAWY SKUTECZNEGO WSPARCIA DZIECI I MŁODZIEŻY Z GRUP PODWYŻSZONEGO RYZYKA – EWALUACJA PROJEKTU

*Ireneusz Siudem
Towarzystwo Nowa Kuźnia*

Celem projektu było zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników sądów rodzinnych w zakresie profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, ze szczególnym uwzględnieniem prawidłowych relacji z klientem. Podstawowe założenia projektu i wstępne jego efekty zostały zaprezentowane w ubiegłym roku na łamach Serwisu Informacyjnego UZALEŻNIENIA (nr 2/2022). W niniejszym artykule skupiono się głównie na ewaluacji projektu i jej wynikach.

Opis projektu

„Profilaktyka uzależnień. Podstawy skutecznego wsparcia dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka” to projekt szkoleniowy adresowany do zawodowych kuratorów sądowych. Jego głównym celem było zwiększenie skuteczności nadzoru kuratorskiego nad osobami używającymi substancji psychoaktywnych, zagrożonymi uzależnieniem oraz ich rodzinami, poprzez zwiększenie wiedzy w zakresie najnowszych koncepcji profilaktyki uzależnień oraz tworzenie relacji umożliwiających udzielanie skutecznego wsparcia podopiecznym.

Powyższy cel został sformułowany na bazie obserwacji, badań i analizy specyfiki pracy kuratorów sądowych, wykonywanych przez samych kuratorów oraz naukowców – specjalistów nauk społecznych. Wynika z nich, że w dużej części przypadków relacje, jakie tworzą kuratorzy ze sowymi podopiecznymi, mają charakter nadzorczo-kontrolujący. Związane jest to w dużej mierze ze specyfiką działań instytucji wymiaru sprawiedliwości.

W efekcie wielu podopiecznym praca kuratora kojarzy się z działaniami charakterystycznymi dla organów ścigania. Niestety, podobna opinia funkcjonuje w dużej części społeczeństwa. Sytuacja taka sprzyja również temu, że część kuratorów w sposób niezamierzony (nieświadomie) przyjmuje narzucaną im społecznie rolę, niekorzystną z punktu widzenia kształtowania prawidłowych relacji pomocowych z podopiecznym. Rola taka często uniemożliwia podjęcie prawidłowych działań profilaktycznych. Dzieje się tak dlatego, że ich skuteczność, jak potwierdzają badania naukowe, w znacznej części zależy od jakości relacji, jaką tworzy osoba pomagająca z osobą potrzebującą wsparcia. Współczesne trendy w profilaktyce uzależnień lansują podejście mające swe korzenie w psychologii humanistycznej, w której osoba stojąca w konflikcie z prawem, traktowana jest przede wszystkim jako podmiot, osoba wymagająca pomocy, równoważny partner relacji (Stępnia 2010, Bałandynowicz 2011, Jurczyk, Staniucha 2015, Zienkiewicz 2015, Okólska 2019, Siudem 2022).

Jak już wspomniano, opisywany tu problem stał się podstawą do sformułowania celu i głównej idei realizowanego szkolenia. W nawiązaniu do tej idei opracowano trzydniowe szkolenie, składające się z dziewięciu niżej wymienionych bloków szkoleniowych (łącznie 21 godzin szkolenia):

1. **„Substancje psychoaktywne i ich użytkownicy”.** Aktualne informacje na temat substancji psychoaktywnych oraz przyczyn ich używania, ze

szczególnym uwzględnieniem motywu wyboru konkretnej substancji psychoaktywnej i charakterystyki jej użytkowników.

2. **„Ryzyko niejedno ma imię”**. Analiza zachowań ryzykownych wśród młodzieży. Wskazanie przyczyn tych zachowań jako form przystosowania społecznego, mechanizmów obronnych oraz kontroli emocji.
3. **„Lepiej zapobiegać, niż leczyć – czy to możliwe?”** Poznanie założeń i specyfiki współczesnej profilaktyki uzależnień, ze szczególnym uwzględnieniem standardów etycznych i działań o potwierdzonej skuteczności.
4. **„Niewiarygodnie ciekawe akty prawne”**. Podstawy prawne regulujące działania w zakresie przeciwdziałania narkomanii, ze szczególnym uwzględnieniem zapisów dotyczących form wsparcia osób objętych nadzorem kuratorskim, prawidłowych postaw i relacji pomocowych.
5. **„Jaka to melodia, czyli duch dialogu motywującego”** – zastosowanie dialogu motywującego, ze szczególnym uwzględnieniem jego wykorzystania do kształtowania relacji z osobami objętymi nadzorem kuratorskim.
6. **„Zaakceptuj mnie takim, jakim jestem, żebym mógł być tym, kim chcę”** – rola osoby wspierającej na poszczególnych etapach „modelu zmiany” podopiecznego w myśl założeń dialogu motywującego.
7. **„Trening czyni mistrza”** – przegląd i zastosowanie skutecznych technik dialogu motywującego.
8. **„Im wcześniej, tym lepiej”** – założenia i przykłady zastosowania metody wczesnej interwencji w pracy z osobami używającymi substancji psychoaktywnych.
9. **„Profilaktyczne giganty”**. „Fred goes net” i inne programy rekomendowane. Możliwości wykorzystania w przypadku osób objętych kuratelą sądową. Aby zwiększyć skuteczność przekazywania wiedzy, podjęto decyzję, że wszystkie zagadnienia, nawet teoretyczne, zostaną przedstawione w aktywnej formie warsztatowej, w taki sposób, by stanowiły podbudowę do kształtowania profesjonalnych relacji z podsądnymi i podopiecznymi. Ćwiczenia wykorzystane podczas warsztatów szkoleniowych stały się więc nośnikiem treści merytorycznych i zasad etycznych, umożliwiając jednocześnie trenowanie umiejętności praktycznych. Ze względu na podkreślaną tu wagę relacji w prawidłowym nadzorze kuratorskim, znaczącą część szkolenia

poświęcono dialogowi motywującemu. Jak wiadomo, jest to metoda w której prawidłowa relacja (specyficzny kontakt) z klientem jest jednym z kluczowych czynników warunkujących skuteczność działań pomocowych i profilaktycznych.

W projekcie wzięło udział 363 kuratorów, w tym 290 kobiet i 73 mężczyzn. Byli to głównie pracownicy sądów rejonowych i kilku okręgowych, reprezentujący wszystkie województwa w Polsce. Razem 18 grup szkoleniowych, po ok. 20 osób każda.

Cel badań ewaluacyjnych

Głównym celem ewaluacji projektu była ocena poprawności jego realizacji począwszy od etapu planowania, poprzez wykonanie, na podsumowaniu skończywszy oraz ocena jego skuteczności wyrażonej poziomem wiedzy nabytej przez uczestników szkolenia.

Ewaluacja procesu miała na celu ocenę realizacji projektu pod kątem jego zgodności z założeniami. Polegała na przygotowaniu pytań badawczych, pozwalających dokonać analizy przebiegu każdego etapu projektu. Analizie poddane zostały: prawidłowość realizacji, zgodność z założeniami, opinie uczestników i kadry realizującej, w tym ewentualne trudności, refleksje i spostrzeżenia.

Celem ewaluacji wyników było stwierdzenie zmian w wiedzy i umiejętnościach u uczestników projektu zaistniałych w wyniku przeprowadzonego szkolenia. Badanie umożliwiło określenie zmian w posiadanej wiedzy oraz możliwości wykorzystania tej wiedzy w praktyce kuratorskiej.

Osoby badane i narzędzia badawcze

Badania adresowane do wszystkich uczestników szkolenia miały charakter anonimowy. Uczestnictwo w nich było dobrowolne. W badaniu ewaluacyjnym wzięło udział 350 osób (prawidłowo wypełnione ankiety), wśród nich było 288 kobiet i 62 mężczyzn.

Do badań użyto trzech ankiet własnej konstrukcji. Pierwsza dotyczyła przydatności poszczególnych bloków szkoleniowych w pracy kuratora oraz szczególnie ważnych części szkolenia. Druga ankiet służyła do oceny warunków i organizacji szkolenia, kompetencji kadry, przydatności materiałów szkoleniowych oraz samooceny w zakresie zdobytej wiedzy i umiejętności podczas

szkolenia. Badanie obiema ankietami wykonywano jednokrotnie, po zakończeniu szkolenia.

Trzecia ankieta to test wiedzy umożliwiający dokonanie ewaluacji wyników. Zawierał on 12 pytań na temat poszczególnych bloków szkoleniowych. Badanie testem wykonywano dwukrotnie. Przed rozpoczęciem szkolenia i po jego zakończeniu w celu oszacowania przyrostu wiedzy uczestników.

Wyniki ewaluacji

W pierwszej kolejności analizie poddano wyniki badań ankietą nr 1, której zadaniem było zebranie informacji na temat przydatności poszczególnych bloków szkolenia, czyli ich treści oraz dostarczanych umiejętności w pracy kuratora sądowego. Przydatność tą można było oceniać na skalach od 0 do 10 punktów, gdzie „0” oznaczało „całkowicie nieprzydatne”, a „10” bardzo przydatne.

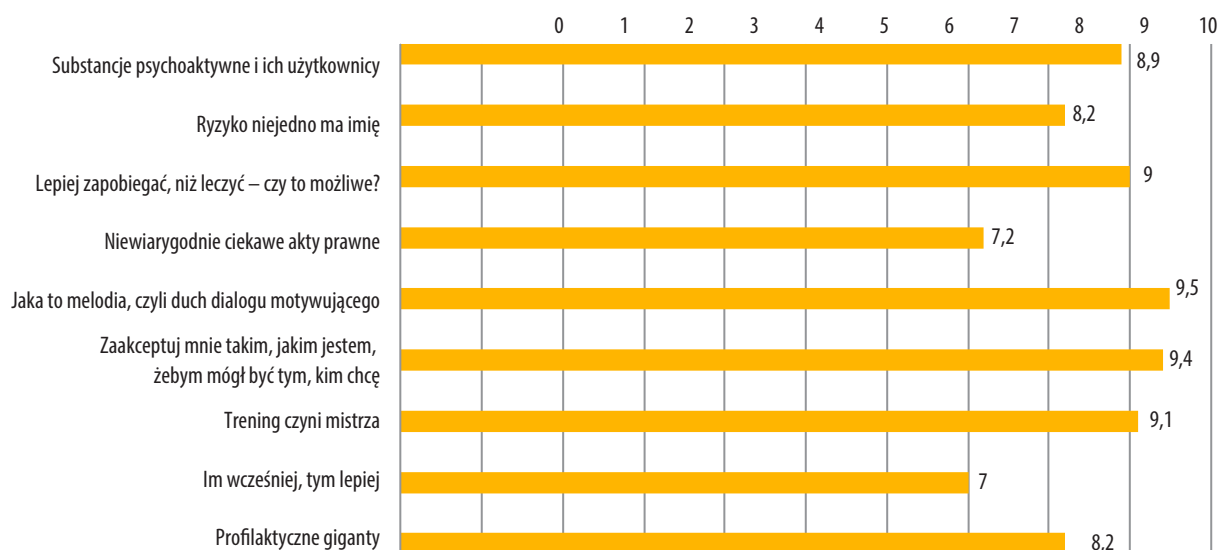
Średnia ocena przydatności całości szkolenia wyniosła 85%, co jest bardzo wysokim wynikiem, biorąc pod uwagę dziesięciostopniowe skale służące do dokonania powyższej oceny. Warto zauważyć, co widać na przedstawionym wykresie, że na pierwszym miejscu z najwyższą oceną uplasowały się zajęcia dotyczące dialogu motywującego. Były to kolejno bloki: „Jaka to melodia, czyli duch dialogu motywującego”, następnie „Zaakceptuj mnie takim, jakim jestem, żebym mógł być tym, kim chcę” oraz „Trening czyni mistrza”. Na kolejnym miejscu uplasowały się zajęcia poświęcone wspólnym koncepcjom profilaktyki uzależnień, chodzi tu

o blok „Lepiej zapobiegać, niż leczyć, czy to możliwe?” oraz „Substancje psychoaktywne i ich użytkownicy”. Istotą tych ostatnich było ukazanie związków pomiędzy potrzebami i problemami młodzieży a rodzajem używanych substancji psychoaktywnych. Trzy kolejne miejsca zajęły dwa bloki szkoleniowe: „Ryzyko niejedno ma imię”, podczas którego omawiane były zachowania ryzykowne młodzieży, oraz zajęcia „Profilaktyczne giganty”, podczas których prezentowane były programy rekomendowane oraz możliwość ich stosowania w pracy kuratora sądowego. Najniżej oceniono przydatność dwóch bloków szkoleniowych, były to „Niewiarygodnie ciekawe akty prawne”, omawiające zastosowanie i interpretację poszczególnych aktów prawnych, między innymi ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w pracy kuratora sądowego i blok „Metoda wczesnej interwencji”. Ten ostatni mógł być oceniany niżej ze względu na to, iż klienci kuratorów sądowych to zwykle osoby mające zaawansowane problemy w funkcjonowaniu społecznym, konflikty z prawem itp.

Wyniki uzyskane dzięki ankiecie nr 2 można podzielić na dwie części. Pierwsza dotyczyła oceny warunków i organizacji szkolenia, druga kompetencji kadry i przydatności materiałów szkoleniowych. Oceny dokonywano również na skali od 0 do 10 punktów, gdzie „10” oznaczało maksymalną ocenę. Dane ukazuje wykres 2.

Jak widać na przedstawionym wykresie, najwyżej oceniono kompetencje kadry prowadzącej w zakresie wiedzy, komunikatywności, sprawności oraz atrakcyjności prowadzenia zajęć. Na drugim miejscu uplasowały się

Wykres 1. Ocena przydatności poszczególnych bloków szkoleniowych w pracy kuratora sądowego.

warunki szkoleniowe – miejsce, noclegi i wyżywienie, do których praktycznie uczestnicy nie mieli żadnych uwag. Identyfikowano oceniono organizację szkoleń, czyli czas szkolenia, długość zajęć oraz możliwość wypoczynku podczas szkolenia. W tym ostatnim przypadku pojawiały się nieliczne uwagi na temat możliwości zwiększenia czasu „dla siebie”, np. przedłużenia przerw pomiędzy zajęciami. Ostatnie miejsce zajęła ocena dotycząca przydatności materiałów szkoleniowych. Podkreślano kompletność i przydatność materiałów. Uwagi, które zgłaszano, dotyczyły głównie ich obszerności, co mogło utrudniać ich przeczytanie w całości. Do prezentacji przedstawianych podczas zajęć nie zgłoszono żadnych uwag. Dość dużo pozytywnych informacji przekazano na temat papierowego podręcznika i jego wersji elektronicznej. Chwalono jego jakość wydania, dobór treści i ich kompletność, język i komunikatywność¹.

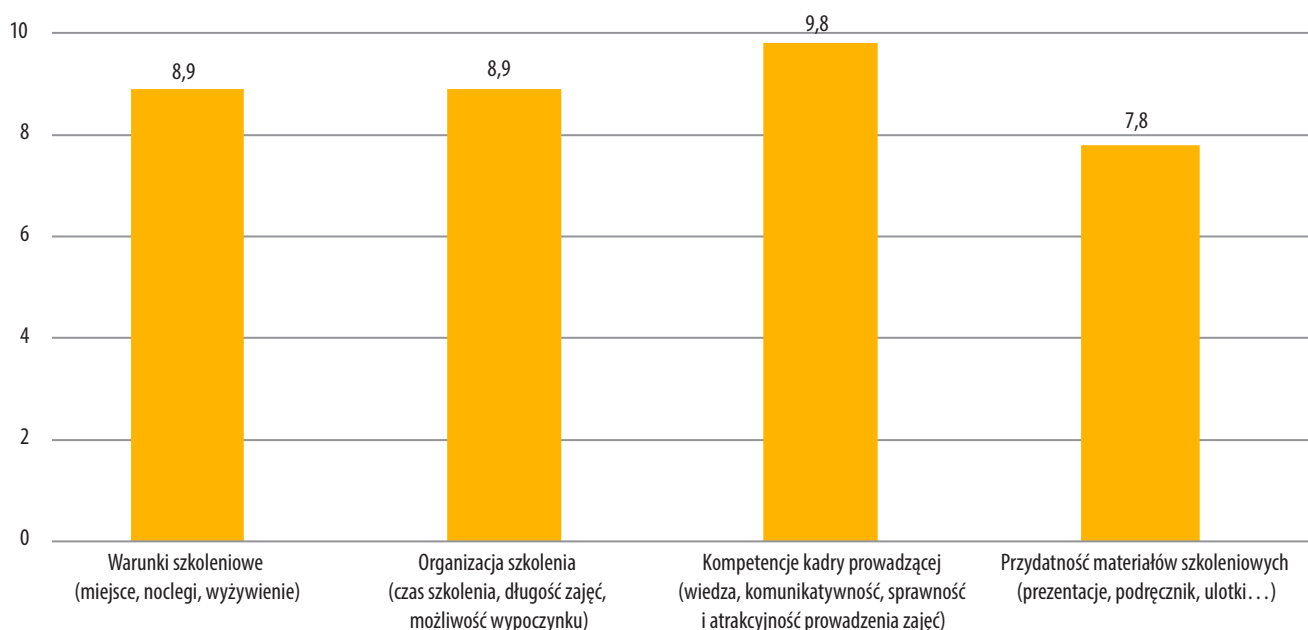
Druga część drugiej ankiety dotyczyła samooceny zakresu wiedzy, jaką zdobyli uczestnicy podczas szkolenia. Oceny dokonywano na skalach dziesięciostopniowych, zaznaczając poziom własnej wiedzy przed szkoleniem oraz po szkoleniu. Umożliwiło to określenie subiektywnego przyrostu wiedzy z zakresu konkretnej tematyki. Wyniki ukazuje wykres 3.

Uczestnicy szkoleń ocenili, że najwięcej wiedzy i umiejętności zdobyli podczas zajęć dotyczących dialogu motywującego, a konkretnie bloku szkoleniowego „Jaka to melodia, czyli duch dialogu motywującego”, na drugim

miejscu ocenili blok dostarczający wiedzy o współczesnych koncepcjach profilaktyki uzależnień, czyli „Lepiej zapobiegać, niż leczyć, czy to możliwe”. Kolejne miejsca zajęły zajęcia dotyczące dialogu. Zaraz po nich oceniono blok „Ryzyko niejedno ma imię”, czyli zajęcia dotyczące mówienia przyczyn zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży. Na tym samym miejscu, z identyczną liczbą punktów przyrostu wiedzy uplasowały się zajęcia „Profilaktyczne giganty”. Najmniej punktów, czyli najmniejszy subiektywnie przyrost wiedzy, uzyskano w przypadku zajęć poświęconych wczesnej interwencji oraz zajęć poświęconych omówieniu i interpretacji przepisów prawnych związanych z przeciwdziałaniem narkomanii.

Zastosowany sposób badania pozwolił ocenić, z jakim subiektywnie poziomem wiedzy uczestnicy zaczęli szkolenie. Najniższy poziom dotyczył dialogu motywującego, współczesnych koncepcji profilaktyki uzależnień oraz przyczyn używania substancji psychoaktywnych. W tych przypadkach uczestnicy stwierdzili największy przyrost wiedzy w wyniku odbytego szkolenia. Tam, gdzie przyrost był najmniejszy, uczestnicy rozpoczęli szkolenie z wysokim poziomem wiedzy, oczywiście w ich percepcji. Dotyczyło to metody wczesnej interwencji, gdzie przyrost wyniósł tylko 0,7 punktu, ale wyjściowy poziom oceniony został na 8,2 punktu. W przypadku aktów prawnych przyrost wiedzy wyniósł 0,3 punktu, przy wyjściowym poziomie 9 punktów.

Wykres 2. Ocena warunków i organizacji szkolenia, kompetencji kadry oraz przydatności materiałów szkoleniowych.

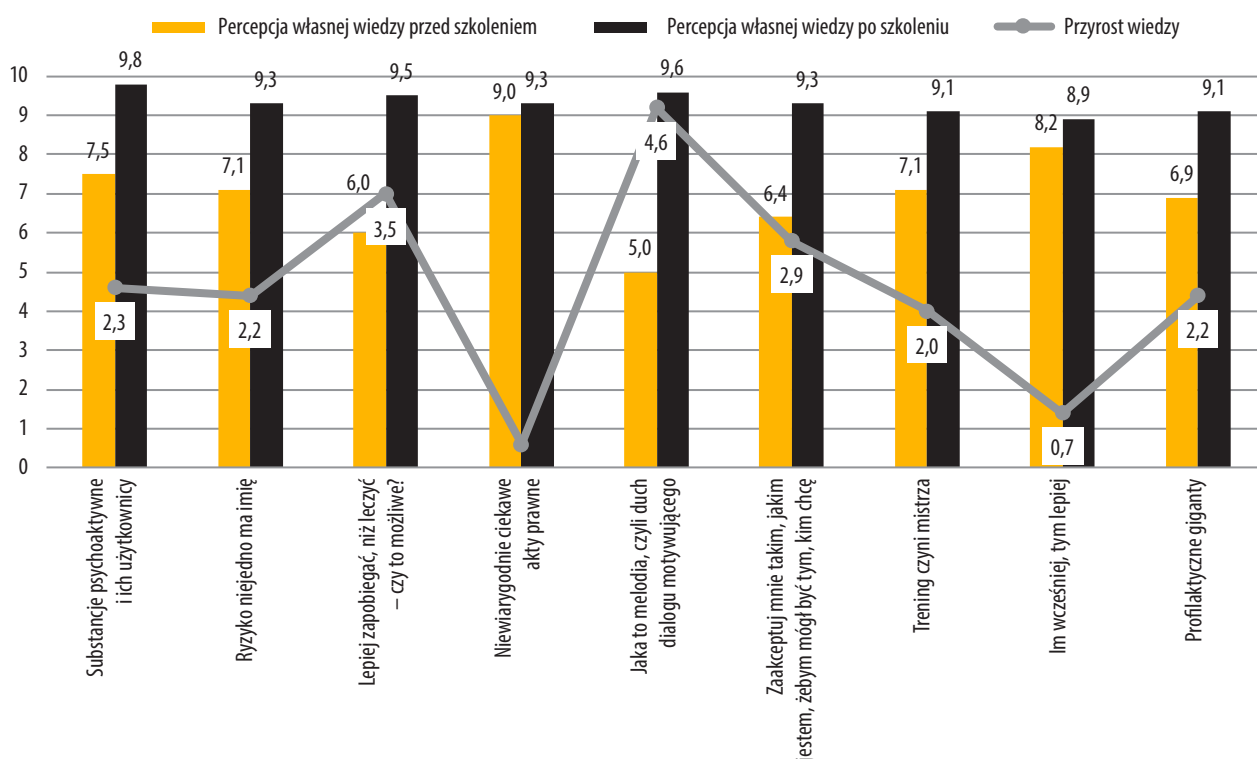

Należy podkreślić, że ten sposób badania nie miał na celu uzyskania wyników obiektywnych, lecz jest wariantem badania ukazującego percepcję uczestników odbytego szkolenia. W dużym stopniu uzupełnia on informacje uzyskane za pomocą pierwszego narzędzia, czyli przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności. O ile w pierwszym przypadku uczestnicy oceniali przydatność w ogóle, to obecne badanie umożliwiło wnioskowanie na temat skuteczności szkolenia w poszczególnych jego zakresach, uwzględniając oczekiwania uczestników szkolenia oraz poczucie ich kompetencji przed szkoleniem. W tym ostatnim przypadku interpretacje muszą być ostrożne z powodu działania zmiennej aprobaty społecznej. Może ono przejawiać się w zawyżaniu autooceny w tematyce silnie związanej z poczuciem kompetencji kuratorów sądowych, czyli m.in. dotyczącej wykładni prawa oraz interpretacji aktów prawnych. Mniejszy wpływ tej zmiennej miał miejsce w przypadku autooceny działań rzadziej wykonywanych w zawodzie kuratora, jak np. stosowanie dialogu motywującego. Można to wyjaśnić faktem, iż brak tych umiejętności nie stanowi zagrożenia dla pozycji zawodowej kuratora. Bardziej obiektywną ocenę wiedzy i umiejętności zdobytych podczas szkolenia umożliwiła ankieta nr 3 – test wiedzy. Badanie tym narzędziem przeprowadzono

dwukrotnie: przed szkoleniem i po jego zakończeniu (wykres 4).

Za każde pytanie w pre- i postteście można było uzyskać maksimum 2 punkty. W każdym teście było po 12 pytań, więc każdy badany mógł uzyskać maksymalnie 24 punkty. Jak widać na wykresie 4., średnia, z jaką badani uczestnicy rozpoczęli szkolenie, to 0,64 punktu. W wyniku przeprowadzonego szkolenia liczba ta zwiększyła się do 1,84 punktu, czyli wzrost wyniósł 1,2 punktu. Jeżeli chodzi o poszczególne pytania czy też zakresy tematyczne, największy przyrost dotyczył znajomości stosowania strategii profilaktycznych, było to 1,74 punktu, następnie duże przyrosty, bo 1,69 i 1,64, dotyczyły znajomości Transteoretycznego Modelu Zmiany i stosowania techniki odzwierciedlania w dialogu motywującym. Kolejne wysokie przyrosty związane były ze znajomością zapisów Narodowego Programu Zdrowia oraz wiedzą na temat użytkowników substancji psychoaktywnych, a konkretnie empatogenów. Stosunkowo najmniejszy przyrost wiedzy stwierdzono w zakresie przyczyn zachowań ryzykownych, aktów prawnych stosowanych w zawodzie kuratora oraz metody wczesnej interwencji. Analizując wyniki przedstawione na wykresach 3 i 4 można stwierdzić, że zakresy wiedzy ważnej ze względu na zadania zawodowe kuratorów korespondują z wiedzą

Wykres 3. Przyrost wiedzy w poszczególnych blokach szkoleniowych w percepcji uczestników szkolenia.

rzeczywiście nabytą podczas szkolenia. Można również stwierdzić, że szkolenie w ponad 85% zawierało taką wiedzę oraz umiejętności. Należy również podkreślić, że poziom wiedzy mierzony bezpośrednio po szkoleniu nie ukazuje ostatecznego efektu szkoleniowego. Duża ilość poruszonych, różnorodnych i stosunkowo nowych dla wielu uczestników tematów powoduje, że ich wdrożenie wymaga czasu. W tym celu opracowano materiały, które mogą pomóc w uporządkowaniu zdobytej wiedzy oraz stopniowym jej wykorzystywaniu w praktyce.

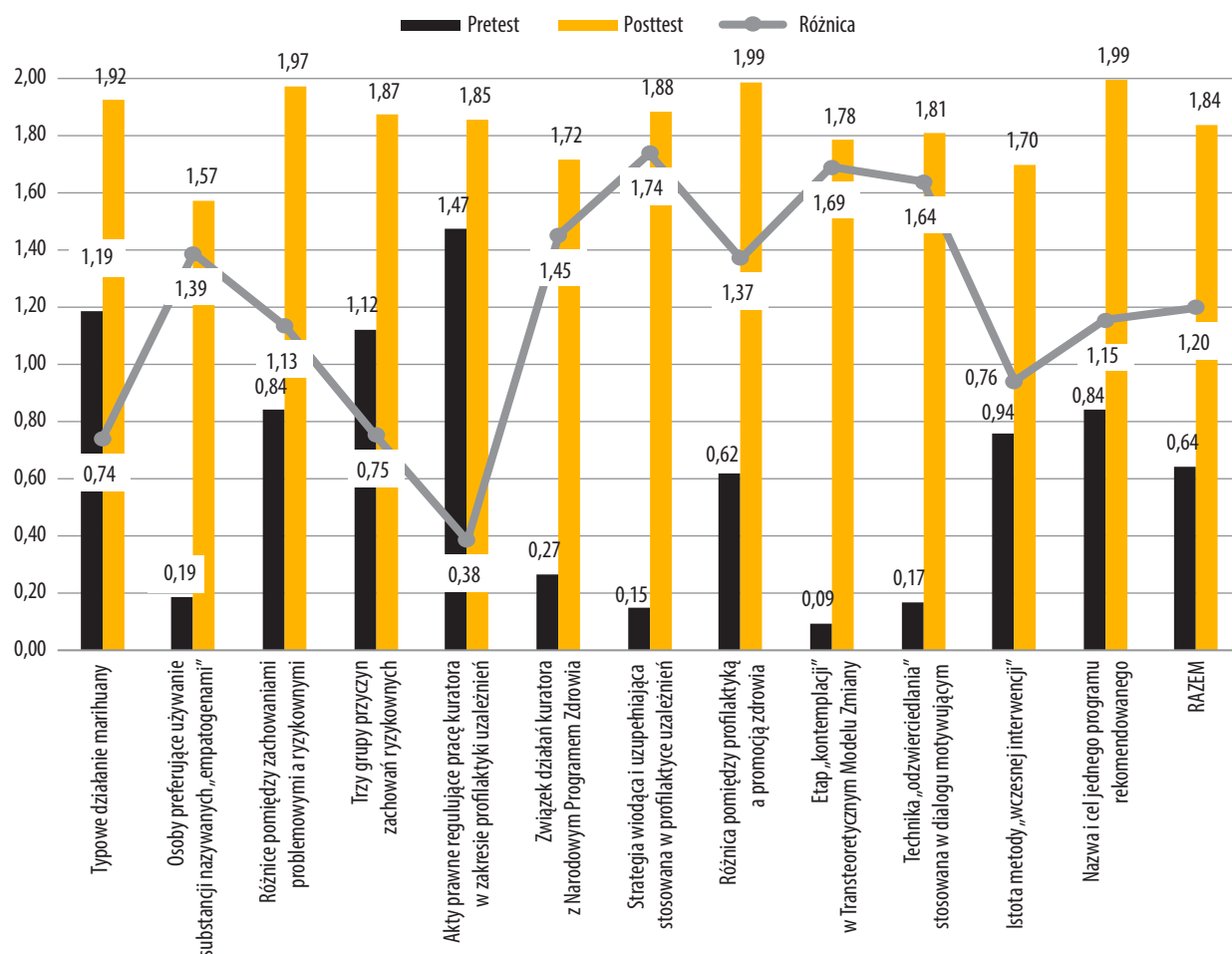
Zastosowane narzędzia badawcze, a szczególnie dwie pierwsze ankiety dawały możliwość uczestnikom swobodnych wypowiedzi, czyli odpowiedzi na pytania otwarte. Dotyczyły one ogólnych refleksji i przemyśleń o szkoleniu oraz różnego rodzaju uwag, pomysłów na wzbogacenie tego typu szkoleń. Podsumowując te informacje stwierdzono:

- Po pierwsze wg opinii kuratorów tego typu szkolenia powinny odbywać się częściej (dla dużej części osób było to pierwsze szkolenie, w jakim uczestniczyli w tym

zakresie) i powinno być więcej miejsc, które je oferują, by mogły brać w nich udział całe zespoły kuratorskie.

- Po drugie, wysoko oceniano praktyczny charakter zajęć, szczególnie warsztaty z dialogu motywującego, jak również sposób prowadzenia zajęć o substancjach psychoaktywnych, ukazujący związek problemów użytkownika i rodzaju używanej substancji.
- Po trzecie, jako pozytywne podkreślano możliwość dyskusji, wymiany doświadczeń oraz dostępność przygotowanej merytorycznie i doświadczonej kadry prowadzących.
- Po czwarte, doceniono wysiłek szkoleniowców wkładany w zaprezentowanie skuteczności wsparcia opartego na partnerskiej relacji między kuratorem a nadzorowanym. W efekcie wśród uczestników szkolenia wyłoniły się dwie grupy osób. Byli to zwolennicy relacji podmiotowych, opartych na założeniach psychologii humanistycznej, którzy podkreślali, że od jakiegoś czasu jest to dominujący sposób ich pracy z podopiecznymi. Do drugiej grupy należeli

Wykres 4. Test wiedzy – przyrost wiedzy oraz jej poziom przed i po szkoleniu.

kuratorzy, którzy uważali, że ze względu na funkcję reprezentowanej przez nich instytucji, jaką jest sąd, najodpowiedniejsze są relacje które umożliwiają nadzór i kontrolę. Zdarzało się, że niektórzy kuratorzy twierdzili, iż w ich pracy możliwe jest połączenie tych dwóch rodzajów kontaktu z podopiecznym.

- Po piąte, wysoko oceniono informacje przekazane na temat programów rekomendowanych, podkreślając ich dużą przydatność w pracy kuratora, jako ofert dla osób nadzorowanych. Dotyczyło to szczególnie programów z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej.
- Po szóste, wysoko oceniono materiały edukacyjne, przede wszystkim osiemdziesięciostronicową publikację opracowaną na potrzeby projektu „Profilaktyka uzależnień. Podstawy skutecznego wsparcia dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka”.

Wnioski i rekomendacje

Istnieje duże zapotrzebowanie w grupie zawodowej kuratorów sądowych na szkolenia w zakresie profilaktyki uzależnień. Biorąc pod uwagę liczbę kuratorów w Polsce, warto rozważyć możliwość kontynuacji tego typu szkoleń. Badanie ewaluacyjne i zebrane opinie pozwalają potwierdzić słuszność obranej koncepcji, zakres szkolenia i prawidłowość jego realizacji. A mianowicie:

1. Zarówno koncepcja, jak i zakres szkolenia zostały określone prawidłowo, czyli w znacznym stopniu były odpowiedzią na potrzeby zawodowe kuratorów sądowych. Zgodnie z nimi opracowano materiały edukacyjne, które zostały wysoko ocenione przez uczestników szkoleń.
2. Dobrano miejsca szkoleń ze względu na bliskość zamieszkania osób szkolonych. Zaplecze szkoleniowe, warunki noclegowe oraz wyżywienie zostały wysoko ocenione przez uczestników szkoleń.
3. Prawidłowo i zgodnie z założeniami dokonano rekrutacji uczestników szkoleń, biorąc pod uwagę możliwość udziału przedstawicieli z każdego województwa i uwzględniając opinię kuratorów okręgowych.
4. Bez problemu dokonano ewaluacji procesu i wyników całości projektu, w tym skonstruowano trzy narzędzia ewaluacyjne, wykonano badania oraz opracowano raport z ewaluacji zawierający rekomendacje dotyczące działań, ewentualnych szkoleń dla pracowników wymiaru sprawiedliwości planowanych w przyszłości.

5. Organizacja szkoleń od strony technicznej została wysoko oceniona przez uczestników szkoleń. Chodziło m.in. o czas szkoleń, przerwy, liczbę uczestników, sposób prowadzenia zajęć, przygotowanie kadry.

Podczas szkolenia uczestnicy mieli możliwość samooceny zdobywanej wiedzy, jak również wykonany był pretest i posttest obrazujący wiedzę i umiejętności zdobyte podczas szkolenia. W efekcie można stwierdzić, iż najbardziej przydatne okazały się umiejętności praktyczne związane z dialogiem motywującym, pozwalające na nawiązywanie prawidłowych relacji między kuratorem a osobą nadzorowaną. W tym właśnie zakresie nastąpił największy wzrost wiedzy osób szkolonych, co potwierdza ich duże zainteresowanie tą tematyką.

Kolejnym tematem ważnym dla osób szkolonych okazały się informacje dotyczące użytkowników substancji psychoaktywnych, a konkretnie przyczyn używania tych substancji wynikających z ich potrzeb oraz codziennych problemów życiowych. Wysoko ocenionym przez osoby szkolone tematem były problemy koncentrujące się wokół zachowań ryzykownych i programów rekomendowanych, a szczególnie możliwości wykorzystania tych programów w pracy kuratora sądowego. Niżej oceniono tematykę dotyczącą aktów prawnych wykorzystywanych w pracy kuratora oraz tematykę związaną z metodą wczesnej interwencji.

Według subiektywnej oceny uczestników szkolenia wyraźnie wzrósł ich poziom wiedzy po udziale w zajęciach. W związku z powyższym rekomenduje się:

1. Kontynuację szkoleń dla grupy zawodowej kuratorów sądowych w zaprezentowanym zakresie, ze szczególnym uwzględnieniem praktyki dialogu motywującego jako narzędzia do kształtowania prawidłowych relacji między kuratorem a nadzorowanym.
2. Wyeksponowanie w szkoleniach zależności między rodzajem używanej substancji psychoaktywnej, problemami osób używających a zachwianiami ryzykownymi i problemowymi.
3. Uwzględnienie zespołów kuratorskich podczas rekrutacji. Organizacja szkoleń dla środowisk lokalnych oraz łączenie środowisk w celu umożliwienia wymiany doświadczeń.
4. Prezentowanie programów profilaktyki selektywnej i wskazującej.
5. Opracowanie materiałów szkoleniowych z większym naciskiem na pogłębienie (grafika, interaktywność).

6. Omawianie aktów prawnych dotyczących wyłącznie zadań z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom, np. ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Narodowy Program Zdrowia.
7. Akcentowanie elementów metody wczesnej interwencji mających zastosowanie w praktyce kuratorskiej.

Przypisy

¹ Podręcznik będzie niebawem dostępny w wersji elektronicznej na stronach internetowych.

Bibliografia

Bałandynowicz A., „Probacja. Resocjalizacja z udziałem społeczeństwa”, Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa 2011.
 Gąsińska A., „Oddziaływania kuratora sądowego wobec nieletnich niedostosowanych społecznie”, Forum Pedagogiczne, nr 1, 2017, s. 279-289.

Jurczyk D., Staniucha A., „Współpraca kuratorów sądowych z innymi służbami w realizowaniu zadań profilaktyczno-resocjalizacyjnych”, Resocjalizacja Polska, nr 10, 2015, s. 111-123.

Kusztal J., Muskała M., „Kurator sądowy wobec nowych zadań i zmian w systemie resocjalizacji”, Studia Pedagogica Ignatiana, nr 21, 2018, s. 19-39.

Okólska K., „Badania nad kuratelą sądową w Polsce po wprowadzeniu ustawy o kuratorach sądowych”, Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne, nr 2(9), 2019.

Sajdak M., „Nadzór kuratora sądowego wobec ucznia wagarującego”, Forum Pedagogiczne, nr 2, 2017, s. 327-338.

Siudem I., „Profilaktyka uzależnień. Podstawy skutecznego wsparcia dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka”, Serwis Informacyjny UZALEŻNIENIA, nr 2, 2022.

Stępnik P., „Modele kurateli sądowej po roku 2001 w świetle badań empirycznych”, „Archiwum Kryminologii, t. XXXII, 2010, s. 157-203.

Węgliński A., „Autopercepcja bezpośrednich oddziaływań wychowawczych społecznych kuratorów sądowych”, Lubelski Rocznik Pedagogiczny, t. XXXV, 2016, s. 55-83.

Zinkiewicz B., „Profilaktyczny wymiar działalności rodzinnych kuratorów sądowych”, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2015.